

Måndagen den
27 februari 1978

Måndagen den 27 februari

Kl. 11.00

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Surte*

§ 1 Justerades protokollen för den 10, 13, 14, 15, 16 och 17 innevarande månad.

§ 2 Om åtgärder för att rädda sysselsättningen i Surte

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Wivi-Anne Radesjös* (s) den 31 januari anmälda interpellation, 1977/78:123, och anförde:

Herr talman! Wivi-Anne Radesjö har frågat mig om vilka åtgärder regeringen avser att sätta in i nuvarande läge för att rädda sysselsättningen i Surte.

I mitt svar på en liknande fråga av Wivi-Anne Radesjö i november 1976 framhöll jag att det i första rummet måste ankomma på det företag som äger Surte Glasbruk att ordna ny sysselsättning för de anställda på orten. Jag informerade om att företagsledningen utredde vissa projekt som skulle kunna ge ny sysselsättning.

Enligt vad jag har inhämtat har företagsledningen under det gångna året undersökt flera förslag som skulle kunna minska bortfallet av sysselsättning. Tyvärr har ännu inte något av dessa förslag kunnat förverkligas. Företaget har meddelat att ett begränsat antal personer i fortsättningen kommer att kunna erbjudas sysselsättning i företagets verksamhet i Surte.

En samrådsgrupp har bildats av företaget, de fackliga organisationerna och Ale kommun. Denna fortsätter diskussionerna om olika förslag för att finna nya sysselsättningstillfällen. Jag utgår från att alla ansträngningar kommer att göras för att finna en positiv lösning på frågan. Samrådsgruppen kommer att biträdas av verkställande direktören för Älvsborgs läns företagareförening.

WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Visst fick jag svar på en liknande fråga i november 1976, då industriministern hänvisade till PLM AB:s ansvar för de anställda liksom till företagets ansvar för att skaffa ersättningsindustri till Surte. Detta var vi helt överens om. Jag fick också i svaret ett klart besked om att när det gäller orter som är starkt beroende av ett eller ett fåtal industrier och en nedläggning blir nödvändig, är regeringen beredd att sätta till alla de arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska medel som står till buds.

Nu har det visat sig att PLM inte har klarat av sin uppgift att etablera eller förmedla ersättningsindustri till Surte. Som jag påpekat i min interpellation

Måndagen den
27 februari 1978

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Surte*

uttalade företagsledningen i augusti 1977 att det såg rätt ljus ut med avseende på fortsatt sysselsättning. Flera företag var intresserade av att förlägga tillverkning till Surte och en stor del av de anställda vid PLM i Surte skulle, enligt uppgift, kunna beredas anställning i företagets glasbruk i Limmared och Hammar.

Vid en närmare granskning av de företag som, enligt PLM:s uppgift från augusti 1977, kunde tänka sig att göra etableringar i Surte visade det sig att det rörde sig om företag som redan hade verksamhet på andra orter och som inte ens var tillfrågade om flyttning.

I vad gäller flyttning av anställda till Hammar och Limmared hade inte ens MBL-förhandlingar begärts. I sammanhanget kan det också nämnas att det på dessa orter redan finns en betydande arbetslöshet.

Som industriministern nämnde i sitt svar har ju den tillsatta samrådsgruppen börjat sitt arbete, och den har nått betydande resultat. Det är glädjande att se att det redan nu finns möjligheter att skapa ca 200 sysselsättningstillfällen, därför att flera företag har visat ett seriöst intresse.

Det stora problemet just nu är att dessa projekt inte hinner genomföras till årsskiftet 1978-1979. Vad som behövs är att PLM omprövar sitt beslut och senarelägger nedläggningen med ett halvt till ett år. Enligt vad jag erfarit skulle detta inte vara helt omöjligt. Det finns förutsättningar att driva Surte Glasbruk ytterligare någon tid. Enligt företagets prognoser för 1979 krävs det faktiskt att Surte Glasbruk har fortsatt drift, då de övriga bruken inte har kapacitet att täcka Surte Glasbruks hela produktion.

PLM menar också att man skall gå in i 1979 med ett lägre lager än tidigare. Gör man detta samtidigt som Surte Glasbruks maskiner tas bort, förstoras emellertid svårigheterna att hålla PLM:s kunder med glas i enlighet med uppgjord prognos. För att klara detta ämnar man strypa tillförseln av exportorder. Enligt min mening är inte detta acceptabelt i dag.

Jag menar, herr talman, att det är dags att regeringen går in med åtgärder, som vi blev lovade när jag tog upp denna fråga 1976. På något sätt måste sysselsättningen i Surte räddas både för de anställdas trygghet och för kommunens skull.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag noterar att Wivi-Anne Radesjö har uppmärksammat de goda resultaten av samrådsgruppens hittillsvarande arbete, och jag vill gärna instämma i Wivi-Anne Radesjös omdöme att det är ett intressant resultat som bör kunna ge effekt på sikt. Dessutom vill jag notera som ett positivt inslag i detta sammanhang att Ale kommun nu bygger ett industrihus, ett projekt där f. ö. också PLM delvis går in.

Vad gäller handläggningen av frågan måste det nu bli fortsatta överläggningar mellan facket och företaget. I vilken mån företaget kan skjuta upp neddragningen av produktionen, dvs. fortsätta produktion med nuvarande volym under en längre tidsperiod, måste bli ett resultat av överläggningarna mellan de anställda och företaget. Vi är inom regeringen, som jag tidigare

sagt, beredda att beträffande de nya etableringar som kan komma i fråga ge det stöd som vi kan åstadkomma inom ramen för de instrument som är tillgängliga.

Nr 83

Måndagen den
27 februari 1978

WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! De anställda på Surte Glasbruk menar att PLM inte tillräckligt tidigt har börjat söka efter ersättningsindustri. Redan 1973 såg man varthän det skulle barka, och företaget har enligt de anställdas uppfattning inte visat något större intresse för att skaffa ersättningsindustri ens efter 1975, när det definitiva beslutet fattades. Det har framställts en mycket trevlig broschyr om hur bra Surte är som industriort, men så mycket mer har faktiskt inte hänt. Det har skett mycket mer under de två tre månader som samarbetsgruppen varit verksam än under de närmast föregående två åren.

Den socialdemokratiska föreningen i Nödunge, där Surte är beläget, anförde i januari månad i ett uttalande bl. a. följande:

”Det kan inte vara riktigt varken mot de arbetande människorna vid Surte Glasbruk eller mot samhället i övrigt att kapitalägarna på helt egna villkor skall få bestämma över flera hundra människors framtid. Det är minst sagt häpnadsväckande att regeringen stillatigande åser hur kapitalägarna överlämnar problemet till samhället.”

Jag skulle vilja att regeringen uppmärksammar de förhandlingar som skall ske mellan de anställda och företaget inom de närmaste dagarna – jag tror att det är i morgon. Om inte någon överenskommelse om att skjuta upp nedläggningen kan komma till stånd, hoppas jag att regeringen gör vad den kan för att åstadkomma en sådan överenskommelse, så att ersättningsindustrier kan komma till Surte medan människorna finns kvar där.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om åtgärder för att rädda sysselsättningen åt anställda vid Volvo-Penta i Uppsala

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara Oswald Söderqvists (vpk) den 9 februari anmälda interpellation, 1977/78:132, och anförde:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig dels om jag kommer att medverka till att Volvo-Penta i Uppsala inte läggs ned eller – om nedläggning ändå sker – till att ersättningsindustri tillförs kommunen, dels om jag avser att vidta åtgärder för att hindra att företag investerar utomlands i stället för att säkra verksamhet och sysselsättning i Sverige.

Genom etableringsdelegationens samrådsverksamhet har jag fortlöpande hållit mig informerad om utvecklingen vid Volvo-Penta i Uppsala. Verksamheten har under en följd av år gått med betydande förluster. Företagsledningen bedömer att man från nuvarande utgångspunkter inte kan ge verksamheten någon framtid. Av denna anledning diskuterar man f. n. ett

Om åtgärder för att rädda sysselsättningen åt anställda vid Volvo-Penta i Uppsala

Måndagen den
27 februari 1978

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen åt an-
ställda vid Volvo-
Penta i Uppsala*

antal olika alternativ till den nuvarande verksamheten. Ett av dessa är nedläggning av verksamheten. Ett annat är samarbete med en utländsk tillverkare. Detta senare alternativ skulle kunna trygga sysselsättningen vid Volvo-Penta. Jag förutsätter att alla ansträngningar för att trygga sysselsättningen görs. Eventuella åtgärder för att söka ersättningsindustrier måste anstå till dess företaget och de berörda fackföreningarna tagit ställning till de alternativ som nu diskuteras.

Regeringen har inte tagit ställning till den generella frågan om utlandsinvesteringar är fördelaktiga för sysselsättningsutvecklingen i Sverige. Riksbankens valutastyrelse har emellertid möjlighet att vid prövning av fråga om tillstånd för svenska företag att göra direktinvesteringar utomlands beakta även industri- och sysselsättningspolitiska synpunkter. Hänsyn av detta slag får dock föranleda avslag på framställning endast om investeringen på grund av beloppets storlek eller andra faktorer skulle åsamka landets intressen utomordentlig skada. Jag utgår från att Volvos ledning oberoende av denna lagstiftning fördelar koncernens totala resurser så att även de inhemska sysselsättningskraven tillgodoses.

Jag har förra året, i svar på en interpellation av Carl Lidbom, framhållit att jag är oroad över volymen av de svenska företagens utlandsinvesteringar. I syfte att få frågan om de ökade utlandsinvesteringarna och de effekter dessa kan ha på Sveriges ekonomi bättre belysta tillkallades förra året en särskild utredning, utredningen (I 1977:06) om de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret, även om det inte innehöll något som kunde ge de anställda på Volvo-Penta några konkreta besked om den närmaste framtiden.

Enligt vad jag kan förstå av industriministerns resonemang är det två huvudalternativ som är aktuella, nämligen nedläggning eller samarbete med någon utländsk tillverkare. Det skulle betyda att Volvo i stort sett drar sig undan ansvaret och inte är berett att satsa några pengar för att hålla driften i gång.

Vad beträffar nedlägningsalternativet så har det blankt avvisats av fackklubbarna vid företaget, senast vid förhandlingar i onsdags. De godtar inte heller några vaga löften om ersättningsindustrier utan menar att Volvo självt skall ta sitt ansvar för fabriken och de anställda. Återstår då alternativet att samarbeta med någon utländsk tillverkare.

Ett japanskt företag, stortillverkare i utombordsmotorbranschen och därmed en konkurrent till Volvo-Penta, har skyttat i sammanhanget. Det väcker nya frågor. Vi vet sedan tidigare, av bittra erfarenheter på andra håll, att utländska kapitalintressen ännu mindre än inhemska är benägna att ta något ansvar och upprätthålla sysselsättning och drift om den inte är tillräckligt lönsam.

Kan industriministern tala om vilka garantier man kan få av ett utländskt företag som går in i ett sådant här eventuellt samarbete? Garanterar det över

huvud taget någonting alls för fortsatt drift och uppehållen sysselsättning? Kan det inte lika väl användas till att ytterligare eliminera en konkurrent, som visserligen är delvis utslagen men som det ändå är skönt att få full kontroll över? Vilka möjligheter har industriministern att påverka utvecklingen och vad är industriministern villig att göra?

Så till den andra frågan i sammanhanget som är intimt förbunden med den första. Volvo har inte lust att satsa några pengar på sin lilla fabrik i Uppsala. Den har, som industriministern säger i sitt svar, "under en följd av år gått med betydande förluster ---" och företagsledningen kan inte "ge verksamheten någon framtid". Samtidigt har Volvo råd, och bedömer det tydligen som ytterst lönsamt, att göra en storsatsning på en halv miljard i en ny fabrik i Brasilien. Jag skall inte i dag ta upp frågan om huruvida vi skall tillåta investeringar i diktaturländer eller inte, den kan vi återkomma till. Jag skall uppehålla mig vid det faktum som står klart för alla, att stora företag, i det här fallet Volvo, struntar blankt i sysselsättningsläget här hemma i Sverige. Jag begriper inte hur industriministern kan göra ett så barnsligt uttalande som i det här interpellationssvaret: "Jag utgår från att Volvos ledning --- fördelar koncernens totala resurser så att även de inhemska sysselsättningskraven tillgodoses." Volvo struntar väl, som jag sade tidigare, i den inhemska sysselsättningen, om den inte är tillräckligt lönsam för Volvo!

Industriministern säger också att regeringen inte tagit generell ställning till frågan om utlandsinvesteringarnas inverkan på den svenska sysselsättningen. Nej, den har inte tagits upp i några regeringsdeklarationer, men åtskilliga medlemmar av regeringen, framför allt ekonomiminister Bohman, har vid upprepade tillfällen framhållit att det är mycket bra att svenska företag investerar utomlands. Det är bra för exporten och därmed för sysselsättningen i Sverige.

Får jag fråga industriministern: Vad har de anställda på Volvo-Penta för nytta av att Volvo flyttar 500 milj. kr. till Brasilien?

Blir det över huvud taget till nytta för Volvos arbetare i Sverige, t. ex. vid Torslandaverken i Göteborg, att Volvo öppnar en ny, stor fabrik för bussar och lastbilar i Brasilien? Det är gott och väl att industriministern är oroad och har tillsatt en utredning om kapitlexportens effekter, men det räcker inte i det rådande läget. Det måste till en skärpning i den tillståndsgivning som industriministern talar om. Eller är industriministern ense med Gösta Bohman om att kapitlexport, sådan som den här aktuella, är till nytta för sysselsättningen i Sverige?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag först erinra Oswald Söderqvist om att det ändå finns en fastställd och lagfäst rutin för hur samarbetet mellan arbetsmarknadens parter skall gå till i situationer som den här. Jag anar bakom både den här frågan och den föregående frågan en strävan att ifrågasätta det system med varsel och övriga former av ordnade relationer mellan arbetsmarknadens parter som jag trodde det fanns en bred politisk enighet om. Man får ju ändå finna sig i från riksdagens sida att acceptera de lagar som riksdagen själv har

Om åtgärder för att rädda sysselsättningen åt anställda vid Volvo-Penta i Uppsala

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen åt an-
ställda vid Volvo-
Penta i Uppsala*

stiftat beträffande hur överläggningar mellan arbetsgivare och arbetstagar skall ske. Vi kan alltså inte från politiska instanser – det må vara regeringen eller något annat forum – gå in och rubba den fastställda ordningen för förhandlingar.

När det sedan gäller den fråga som Oswald Söderqvist ställer beträffande om jag kan utfärda garantier för att utländska företag skulle kunna upprätthålla sysselsättningen är det en självklarhet att det inte finns några möjligheter att med anspråk på att föra en seriös debatt utfärda garantier eller värdera detta projekt, som är angivet som ett bland fyra av den ansvariga koncernledningen. Jag har inga möjligheter till det, och det finns inte heller några legala möjligheter att på detta stadium yttra sig över vad en samverkan med ett utländskt företag skulle kunna leda till.

När jag utgår från att Volvo fördelar koncernens resurser så att man tar hänsyn till sysselsättningssituationen här i landet är det alltså utgångspunkten för statens relationer med Volvo som ett viktigt företag i svenskt näringsliv. Vi räknar med – och har anledning att räkna med – att ledningen för företaget känner sitt sociala ansvar och är medveten om att ett svenskt företag också har ett ansvar för svenska arbetare och tjänstemän.

När det gäller effekten av utlandsinvesteringarna är det väl tidigt att nu uttala sig om denna. Jag är medveten om att utlandsinvesteringar i många sammanhang har varit ett sätt för svenska företag att slå vakt om en utlandsmarknad som man eljest inte hade kommit i åtnjutande av. Jag har exempel på det. Men det finns också exempel där man kan ifrågasätta om det inte har skett en utflyttning. Vi har tillsatt den här utredningen, Oswald Söderqvist, för att få fakta i målet, när nu de svenska utlandsinvesteringarna börjar få en ganska betydande volym.

Sedan vill jag till Oswald Söderqvist också säga att erfarenheten visar att större delen av de utlandsinvesteringar som genomförts har varit finansierade med utländsk upplåning och alltså inte i egentlig mening med någon form av kapitalöverflyttning från Sverige. Men det finns undantag, och detta skall vi nu klarlägga.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Industriministern säger att jag med den här interpellationen skulle ha ifrågasatt systemet med varsel och förhandlingar. Det har jag inte alls gjort. Tvärtom har vi alltid i vpk framhållit vikten av skyldigheten för företagen att i god tid utfärda varsel och i god tid ta upp förhandlingar med fackföreningarna på vederbörande industrier som hotas. Det är en litet oärlig debatteknik, herr industriminister, att försöka få undan frågeställningen på det sättet.

Vad vi däremot ifrågasätter är företagens goda vilja, och i det sammanhanget har vi så pass många konkreta exempel att vi inte behöver ta tillbaka någonting. När lönsamheten inte är tillräckligt hög – det behöver inte ens vara förlust – har företagens sociala vilja haft mycket låg nivå. Då är de inte alls beredda att ställa upp och ta något särskilt socialt ansvar. Det har vi sett alltför många exempel på, och det gäller också i det här fallet – Volvo-Penta i

Uppsala. Företaget är inte berett att gå in och ta ansvaret för den här lilla fabriken i Uppsala. Man har förelagt facket – och det var en väldig diskussion om detta vid en MBL-förhandling i onsdags i Uppsala – besked om att det blir nedläggning såvida man inte kan få någon utländsk tillverkare att ta över ansvaret för det hela. Då kommer vi in på frågan vad det i längden nyttjar till. Vi har också en massa exempel på sådana inbrott från utländskt kapital. Efter ett eller ett par år har man haft samma läge, och det har lika fullt blivit nedläggning.

Jag vet mycket väl att regeringen, som industriministern framhåller, är maktlös i sådana här sammanhang. Ni kan inte påverka kapitalinvesteringarna, ni har ingenting att säga till om när de stora företagen bestämmer sig för att lägga ner eller vidta några andra åtgärder av det slag som det här är fråga om. Ni kan försöka mildra verkningarna, men någon direkt och konkret rätt att ingripa har ni naturligtvis inte i det system som råder – det känner jag självfallet väl till.

Vad som är intressant är ju om man på något sätt kan få garantier av en sådan här samarbetspartner. Man kan åtminstone få veta hur länge det kan anses lämpligt att uppehålla driften. Det är, som industriministern säger, naturligtvis omöjligt för honom eller för någon annan i regeringen att nu stiga upp och svara på detta; det är jag fullt på det klara med.

Vad det gäller är alltså att Volvo, som har startat den här tillverkningen och som skulle ha ansvar för den, borde kunna pressas ytterligare. Då har ju regeringen, som industriministern säger, vissa möjligheter att påverka de stora företagen genom samarbetsavtal och på annat sätt – även genom ekonomiska påtryckningar.

Effekten av utlandsinvesteringarna är en mycket viktig fråga. Som industriministern själv säger har dessa investeringar stigit mycket brant, och kapital strömmar ut ur vårt land – över 3,5 miljarder i förföl och över 4 miljarder i fjol. Det låter ganska ihåligt när man försöker framställa det så att det skulle vara bra för den svenska industrisysselsättningen, för den svenska arbetsmarknaden. Vi vet att industrisysselsättningen i Sverige stagnerar. Antalet platser i tillverkningsindustrin har minskat under 1970-talet, medan samtidigt de svenska storföretagen utomlands har ökat antalet anställda. Det är en tydlig överflyttning av sysselsättningstillfällen från Sverige till utlandet, och kapitalet följer naturligtvis med. Där kapitalet investeras, där blir det också sysselsättning.

Det är, som jag sade tidigare, bra att tillsätta en utredning, men det vore ännu bättre om man skärpte bestämmelserna för kapitalexporten.

Argumentet att det inte är svenska pengar utan att de tas utomlands har vi hört förr. Det är ett gammalt argument. De pengar som man lånar upp utomlands är ändå pengar som företaget sätter sig i skuld för och som man skulle ha kunnat använda bättre på den inhemska marknaden för att befrämja sysselsättningen här hemma. Vad som behövs är en större press på stora företags hushållning, så att de inte smiter undan sitt ansvar i sådana här

Om åtgärder för att rädda sysselsättningen åt anställda vid Volvo-Penta i Uppsala

frågor. I detta fall kan det visserligen tyckas att det är en liten fråga, men för dem som arbetar på Volvo-Pentafabriken i Uppsala är den mycket viktig.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ökat antal kuratorer vid kriminalvårdsanstalten Hinseberg

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Svea Wiklunds* (c) den 25 januari anmälda interpellation, 1977/78:121, och anförde:

Herr talman! Svea Wiklund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra de kurativa insatserna vid kriminalvårdsanstalten Hinseberg.

Vid kriminalvårdsanstalten Hinseberg finns 74 platser och 15 specialplatser. Den 25 januari 1978, alltså den dag då interpellationen framställdes, fanns det 100 personer inskrivna vid anstalten. En del av dessa befann sig på permission eller var avvikna. Antalet närvarande uppgick till 70.

För kurativa insatser bland de intagna finns enligt den fasta personalplanen för anstalten – utöver anstaltsdirektören – en inspektör, en assistent och två översköterskor. Därutöver förfogar anstalten över en tjänst som psykolog, en tjänst som assistent, en tjänst som studieledare och en halv tjänst som fritidsledare, vilka avlönas med arvodesmedel. Överläkaren vid den psykiatriska avdelningen på kriminalvårdsanstalten Kumla besöker anstalten en eller två kvällar i veckan. Jag vill i det sammanhanget också erinra om att den övriga personalen vid anstalten efter förmåga försöker att bistå de intagna i kurativt hänseende.

Den ledningsgrupp för narkotikafrågor som regeringen tillsatte förra året avgav den 8 februari i år en rapport med förslag till åtgärder mot narkotikamissbruket vid kriminalvårdsanstalterna. Enligt förslaget skall möjligheterna att inom Hinseberg skilja på de intagna med hänsyn till deras missbruk av narkotika ökas. För att kunna genomföra detta föreslår gruppen att bl. a. en tjänst som assistent tillförs anstalten. Rapporten övervägs f. n. inom regeringen.

SVEA WIKLUND (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Det gläder mig verkligen att regeringen tagit itu med det stora problem som det utgjort och utgör att man tvingas vårda intagna av alla kategorier i fråga om ålder, strafftider och brottstyper liksom i fråga om olika grader av narkotikaberoende utan att kunna skilja de olika kategorierna åt. Möjlighet härtill har man ju på anstalter med enbart manliga intagna. Vi vet att det är en mycket hög procent av de intagna som sysslat med narkotika antingen som brukare eller som langare och försäljare.

När justitieutskottet besökte Hinseberg hade vi tillfälle att samtala både

med personalen och med de intagnas förtroenderåd. Vad man med verklig lidelse underströk från de intagnas sida var den brist på assistentpersonal som rådde och som gjorde att arbetssituationen för assistenterna blev alltför pressad. Det var ingen kritik från de intagna, snarare tvärtom. De visade stor förståelse och medkänsla, samtidigt som de påtalade den negativa situation som rådde.

Det visade sig att personalen inte hann med att samtala med de intagna om t. ex. deras familjeproblem. Många av kvinnorna som vårdas på Hinseberg har barn, och samhället fungerar på samma sätt innanför murarna som det gör utanför. Det är i största utsträckning kvinnorna som tar på sig ansvaret för den sociala situationen – barnen och bostaden liksom andra problem – när både hon och mannen sitter på anstalt.

Alla de här uppgifterna verifierades av personalen, som synbarligen också led av att inte hinna med den hårda arbetsbelastning som rådde. Mitt mycket bestämda intryck är att det är avsevärt större press på vårdpersonalen på Hinseberg än på anstalter med manliga interner på grund av att man på Hinseberg, som jag redan tidigare nämnt, inte har möjligheten att differentiera klientelet och sända internerna till andra anstalter.

När nu justitieministern hänvisar till de överväganden som pågår inom regeringen hoppas jag att man med det snaraste skall kunna komma till beslut rörande de förbättringar på Hinseberg som föreslagits av ledningsgruppen och därmed också då det gäller den extra assistenttjänst som efterlysts både från personalsidan och från intagna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om initiativ för att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde, m. m.

Utrikesministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Olle Wästbergs* i Stockholm (fp) den 14 februari anmälda fråga, 1977/78:297, och anförde:

Herr talman! Olle Wästberg i Stockholm har frågat mig om regeringen, med anledning av de nya uppgifterna om att Raoul Wallenberg så sent som 1975 skulle ha befunnit sig i livet, avser att ta några initiativ för att bringa klarhet i Wallenbergs öde. Olle Wästberg har vidare frågat mig om regeringen avser att offentliggöra ytterligare material kring Raoul Wallenberg.

Såsom jag tidigare – i ett svar till Anders Björck i november 1976 – framhållit låter regeringen med största noggrannhet utreda alla nya uppgifter som kan framkomma om Raoul Wallenbergs öde. Uppgifter av det slag Olle Wästberg åsyftar har sedan någon tid cirkulerat i både svensk och utländsk press. En grundlig undersökning av dessa uppgifters ursprung och trovärdighet pågår f. n. Innan resultatet av denna undersökning föreligger är det för tidigt att uttala sig om eventuella ytterligare åtgärder.

Vad beträffar frågan om offentliggörande av material om Raoul Wallen-

*Om initiativ för
att bringa klarhet
i Raoul Wallen-
bergs öde, m. m.*

berg vill jag meddela att regeringen överväger om sekretessen för vissa handlingar i ärendet Wallenberg kan hävas i samband med införandet av ny sekretesslagstiftning.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Det är nu mer än 30 år sedan den svenske legationssekreteraren Raoul Wallenberg i Budapest greps av sovjetiska trupper. Hans uppgift hade varit att rädda judar undan nazismen, undan Adolf Eichmanns dödstransporter och ungerska pilkorsares mordpatruller.

När Raoul Wallenberg tagits till fånga gjordes de första åren mycket svaga svenska försök att rädda honom. När den svenska regeringen, under opinionens tryck, började reagera hade oersättlig tid gått till spillo.

De sovjetiska myndigheterna hävdar att Wallenberg dog 1947 i Ljubljankafängelset i Moskva. En rad rapporter och vittnen hävdar att Wallenberg skulle ha varit vid liv i olika sovjetiska fängelser under 1950- och 1960-talen. I år är Raoul Wallenberg – eller skulle ha varit – 65 år. Han kan vara i livet, han kan vara död. Få har under så lång tid överlevt de sovjetiska fängelse- och mentalvårdssystemen. Men våra spekulationer om detta får inte vara avgörande. Varje liten möjlighet måste prövas.

I en intervju i tidningen New York den 19 december 1977 berättar Simon Wiesenthal – känd som uppspårare av nazistiska krigsförbrytare – som nu vigt sitt liv åt kampen för frihet åt politiska fångar i Sovjet, att han mottagit vad han betraktar som "övertygande bevis" för att Raoul Wallenberg så sent som 1975 befann sig på ett mentalsjukhus i Irkutsk. Tidigare har vittnen hävdat att Wallenberg 1966 och 1967 skulle ha befunnit sig just där.

Hur otroliga vi än anser uppgifterna vara och hur små chanserna än är att Raoul Wallenberg fortfarande är i livet har Sverige ett ansvar att pröva varje möjlighet, att undersöka varje uppgift. Jag är därför glad för utrikesministerns svar, att de här uppgifterna kommer att undersökas. Jag hoppas att det också blir ett av ämnena vid de samtal som utrikesministern kommer att ha med sovjetiska ledare vid sitt kommande Moskvabesök.

När det gäller offentligheten hoppas jag att jag kan tolka utrikesministerns formulering att "regeringen överväger om sekretessen för vissa handlingar i ärendet Wallenberg kan hävas" så, att ett omfattande offentliggörande nu kommer att ske. Den här regeringen bör inte ha något att dölja och intet att förlora på full offentlighet kring Raoul Wallenberg.

Utrikesministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill bara kort tillägga att vi redan undersökt en del av de vittnesuppgifter som Simon Wiesenthal bygger sina ståndpunkter på. Vi står nu i kontakt med honom och hoppas kunna inhämta ytterligare upplysningar direkt från honom. När vi har gjort det får vi se om vi kan dra några bestämda slutsatser.

Beträffande sekretessen kring vissa handlingar skall vi mycket noggrant undersöka vad som är möjligt att släppa till offentlighet utan att vi skadar

någon persons intressen – som kan vara fallet om man går för långt i offentlighet när det gäller handlingar av mycket känslig karaktär – eller andra intressen som det är vår skyldighet att bevaka i sådana här sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1977/78:94 till skatteutskottet

§ 7 Föredrogs men bordlades åter

Utrikesutskottets betänkande 1977/78:9

Socialutskottets betänkande 1977/78:21

Civilutskottets betänkanden 1977/78:11 och 12

§ 8 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1977/78:134

§ 9 Anmälades och bordlades

Propositioner

1977/78:64 om ändrade regler för beräkning av avdrag för pensionsförsäkringspremier, m. m.

1977/78:98 med förslag till lag om skatt på vissa resor, m. m.

1977/78:104 med förslag om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m. m.

1977/78:107 om godkännande av överenskommelser mellan Sverige och Finland om fiske och om vissa gränsfrågor

§ 10 Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkande

1977/78:15 med anledning av i propositionen 1977/78:100 framlagda finansplan och budgetförslag jämte motioner

Skatteutskottets betänkanden

1977/78:24 med anledning av motioner om den allmänna arbetsgivaravgiften

1977/78:25 med anledning av motion om familjebeskattningen av egenföretagare m. m.

Kulturutskottets betänkanden

1977/78:16 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till kyrkliga ändamål

1977/78:17 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till internationellt-kulturellt samarbete jämte motioner

Nr 83

Måndagen den
27 februari 1978

*Om initiativ för
att bringa klarhet
i Raoul Wallen-
bergs öde, m. m.*

Nr 83

Måndagen den
27 februari 1978

Trafikutskottets betänkande
1977/78:14 med anledning av propositionen 1977/78:55 om bättre fartygs-
miljö jämte motion

*Anmälan av inter-
pellation*

Näringsutskottets betänkande
1977/78:37 med anledning av motion om drivmedelsförsörjningen i gles-
bygd, m. m.

§ 11 Anmälades och bordlades

Motioner

1977/78:1754 av *Mats Hellström m. fl.*

1977/78:1755 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:90 om ändring i utlänningslagen
(1954:193), m. m.

§ 12 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammar-
kansliet

den 23 februari

1977/78:135 av *Blenda Littmarck* (m) till justitieministern om åtgärder för att
stävja narkotikamissbruket:

Trots att statsmakterna under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet
skärpte lagstiftningen i syfte att stävja och hindra narkotikamissbruket samt
inledde en ökad satsning på vårdinsatser har missbruket antagit alltmer
oroande former och omfattning. Enbart i Stockholmsområdet, som ingalunda
är ensamt i landet om allvarliga narkotikaproblem, har under den senaste
treårsperioden över 100 i regel unga eller mycket unga människor avlidit av
överdoser av narkotika.

Man kan nu konstatera att den förebyggande effekt, som narkotikastraff-
lagen skulle ha genom kriminalisering av bl. a. narkotikainnehav, i hög grad
uteblivit. En väsentlig – för att inte säga en dominerande – orsak till detta är de
tillämpningsföreskrifter som utfärdats och den ändring av stadgandet i
rättegångsbalkens 20 kap. 7 § 1 p. som trädde i kraft den 1 juli 1971 och som
möjliggjorde åtalsunderlåtelse för betydligt allvarigare förseelser än tidigare.
Även förseelser som skulle kunna medföra höga bötesstraff kan därigenom
nu leda till sådan underlåtelse.

Den nämnda lagändringen tillsammans med av riksåklagaren i olika
omgångar utfärdade tillämpningsföreskrifter har kommit att innebära att
narkomaner kan röra sig fritt med ganska stora mängder medburen
narkotika. Förklaringen är att liberaliseringen av reglerna och tillämpnings-
föreskrifterna för åtalsunderlåtelse medfört inte bara ett stigande antal

rapporteftergifter utan i hög grad att ingripanden över huvud taget icke sker. Man är emellertid numera helt på det klara med att nästan alla narkomaner överlåter narkotika för att delvis kunna finansiera det egna missbruket – dvs. de är också vad man i dagligt tal kallar narkotikalangare och bidrar aktivt till att missbruket sprids. Finansieringen i övrigt sker vanligtvis genom snatterier, stöld, rån och stöld i samband med inbrott samt prostitution. För att klara sig undan lagföring för överlåtelse undviker narkomanerna att bära med sig större kvantitet än den som är "tillåten". Man hämtar självfallet en ny omgång när den kvantiteten är slutsåld.

Jag anser mot denna bakgrund att det inte skall vara möjligt att medge åtalsunderlåtelse vid innehav och – som tillämpningsföreskrifterna t. o. m. gjort möjligt – överlåtelse av narkotika annat än i synnerliga undantagsfall. Ur allmän synpunkt är det påkallat att narkotikabrott så gott som undantagslöst beivras. En utväg vore höjning av straffminimum till fängelse. En annan, mindre drastisk utväg, vore att högst avsevärt skärpa tillämpningsföreskrifterna. Genom att tillgripa någon av dessa utvägar skulle man medge möjlighet till utredning av varje enskilt fall och därmed till hjälp i form av vård och eftervård som påföljdsalternativ till (fängelse)straff.

Med hänvisning till vad jag här anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till justitieministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta vad gäller narkotikastrafflagen och anslutande tillämpningsföreskrifter i syfte att stävja och hindra narkotika-missbruket?

§ 13 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 17 februari

1977/78:309 av Åke Gillström (s) till kommunikationsministern om ombyggnad av vissa vägar:

Under hösten 1977 besökte riksdagens trafikutskott Gävleborgs län. Bl. a. lämnade representanter för Nordanstigs kommun synpunkter på de dåliga vägarna inom kommunen. Speciellt framhölls vägen Hassela–Sundsvall, om vilken också kommunikationsministern uppvaktats. Det redovisades att vägen låg i två län och att detta kunde vara orsak till att inga ombyggnader företogs trots vägens betydelse för näringsliv och turism. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har nu med motivering att de största bristerna på ifrågasvarande väg finns inom Västernorrlands län beslutat att – trots att beläggning vore önskvärd – inte ta med vägen i sin flerårsplan. Samtidigt pekar länsstyrelsen på problemet med liknande vägar med sträckning inom två eller flera län från principiell synpunkt.

Avser kommunikationsministern att vidta särskilda åtgärder för att lösa

angivna problem med två – eller flera – länsvägar i allmänhet och vägen Hassela–Sundsvall i synnerhet?

den 20 februari

1977/78:310 av *Alf Wennerfors* (m) till statsrådet Britt Mogård om målet för pågående läroplansarbete:

Instämmer statsrådet i nyligen gjorda uttalanden av en representant för skolöverstyrelsen i bl. a. Lärartidningen att målet för det pågående läroplansarbetet med Lgr 79 är en helt sammanhållen nioårig grundskola?

den 21 februari

1977/78:311 av *Gustav Lorentzon* (vpk) till arbetsmarknadsministern om arbetsskadeförsäkringens giltighet vid genomgång av utbildning:

Enligt lagen om arbetsskadeförsäkring skall försäkringen gälla även den som genomgår utbildning, i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada. Uttrycket "särskild risk" kan medföra en fara för en omotiverad och i jämförelse med arbetslivet i övrigt diskriminerande restriktivitet vid bedömningarna. Dessutom gäller inte arbetsskadeförsäkringen vid resor till och från utbildningsstället, vilket särskilt drabbar elever i AMU-utbildning.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder kommer statsrådet att vidta för att snarast rätta till dessa orättvisor i lagen om arbetsskadeförsäkring?

den 22 februari

1977/78:312 av *Tommy Franzén* (vpk) till justitieministern om polisens förhållande till allmänheten:

1971 beslutades att almarna vid Kungsträdgården skulle bort. Polis inkallades och gjorde chocker för att "skingra" demonstranter.

1977 protesterar vuxna och barn mot ett beslut om att jämna en skogsdunge i Ålidshem med marken. Polisen inkallas för att släpa bort och skingra demonstranterna. Hundar och kravallutrustning används.

Flera liknande situationer, exempelvis vid Kungstorget i Göteborg, har förekommit.

Ansvariga politiker kräver nu att polisen skall gå fram med samma chockmetoder mot bostadsockupationen i kvarteret Mullvaden.

Fackliga förtroendemän inom Stockholmspolisen kritiserar att de får fungera som politikernas handräckning. De anser att den uttalade målsättningen att polisen skall främja ett gott samarbete med allmänheten kränks.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

Anser justitieministern att det är rätt att poliser kan kastas in i hundratals för att skingra t. ex. en bostadssockupation, och är detta förenligt med den uttalade målsättningen för polisens förhållande till allmänheten?

1977/78:313 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om socialstyrelsens anvisningar för den kommunala barnomsorgen:

Nu startar de flesta kommunerna planeringen av barnomsorgsplanen för perioden 1979–1983. För detta arbete förutsätts att socialstyrelsens anvisningar används. Men socialstyrelsens nya anvisningar kommer inte förrän i mitten av mars, och då är planeringen och beräkningarna på tjänstemannaplanet klara.

Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att kommunerna i fortsättningen skall få anvisningarna i tid?

1977/78:314 av *Inga Lantz* (vpk) till utbildningsministern om handikappades möjligheter till cirkelstudier:

Studieverksamheten inom handikapprörelsen har under de senaste åren ökat kraftigt, vad gäller både studiecirklar och kurser. Genom regeringens budgetproposition försämrades emellertid de handikappades möjligheter till cirkelstudier. Regeringen har tidigare förklarat att "samhällets stöd till de handikappade förbättras".

Anser utbildningsministern att uttalandet stämmer överens med konsekvenserna av regeringens politik vad gäller cirkelverksamheten?

den 23 februari

1977/78:315 av *Erik Hovhammar* (m) till budgetministern om åtgärder med anledning av innehålllet i visst av riksskatteverket utgivet utbildningspaket:

Fördomar mot företagarna sprids ofta i radio och TV, inte minst i tecknad form. Massmedias roll i detta sammanhang är emellertid en sak för sig.

Nu har det kommit till kännedom att fördomar av den mest kränkande karaktär sprids med statsmedel. Riksskatteverket har nämligen gett ut ett utbildningspaket för den taxeringspersonal som sysslar med fåmansföretag. Här presenteras i övningsexemplen till fåmansföretagsbeskattningen herr Sten Rik och fru Rik i AB Diamanten. Sten Rik är också VD i AB Miljonären. När det gäller fåmansföretags kostnader i annans fastighet berättar man i utbildningspaketet om ekonomichefen Gangsterberg och hans villafastighet Banditen 3 i AB Personalvård osv. Detta är bara några exempel.

Avser budgetministern vidta någon åtgärd med anledning av riksskatteverkets nämnda utbildningspaket?

Nr 83

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 11.37.

Måndagen den
27 februari 1978

In fidem
BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert